

коналювати систему резервування з преференціями для банків, що підтримують стратегічні сектори, стимулювати пільгове кредитування пріоритетних галузей, покращувати валютну політику через кероване плавання курсу та валютні інтервенції, координувати дії з Міністерством фінансів задля макроекономічної стабільності, а також активно долучатися до розподілу міжнародної допомоги та покращення інвестиційного клімату.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Динаміка міжнародних резервів. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/international-reserves-allinfo/dynamics?startDate=01.01.2022&endDate=01.01.2025> (дата звернення: 02.05.2025).
2. Індекс інфляції в Україні 2025. *Офіційний сайт Мінфін*. 2025. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (дата звернення: 02.05.2025).
3. Інфляція почне знижуватися з середини року, а зростання економіки пришвидшиться – Інфляційний звіт. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-pochne-znijuvatisya-z-seredini-roku-a-zrostannya-ekonomiki-prishvidshitsya--inflyatsiyniy-zvit> (дата звернення: 03.05.2025).
4. Облікова ставка Національного банку. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish> (дата звернення: 02.05.2025).
5. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют. *Національний банк України*. 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerate-chart?startDate=01.01.2022&endDate=01.05.2025> (дата звернення: 02.05.2025).

Вовченко О. С.

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

Шумілова А. Ю.

здобувачка вищої освіти
ОП «Економічна кібернетика та аналітична економіка»
Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

«NO EXIT» В УКРАЇНІ: ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ ПРОТИ ДОВІРИ ІНВЕСТИТОРІВ

Вступ. Валютні обмеження є важливим елементом економічної політики держави, особливо в умовах воєнного стану та фінансової нестабільності. Вони виступають інструментом валютного контролю і передбачають сукупність адміністративних заходів, спрямованих на регламентацію операцій з іноземною валютою, валютними цінностями, а також нагляд за фінансовими потоками резидентів та нерезидентів [1]. Такі заходи покликані забезпечити економічну безпеку, стабільність валютного ринку та підтримати платіжний баланс країни.

Проте їх вплив на інвестиційну привабливість країни залишається дискусійним питанням.

Метою роботи є аналіз впливу валютних обмежень на інвестиційну привабливість України.

Основна частина. Паралельно із запровадженням воєнного стану в Україні НБУ прийняв Постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [2]. Документ передбачав запровадження низки жорстких валютних обмежень, які були необхідні для уникнення колапсу фінансової системи. До таких заходів, зокрема, належали:

- 1) фіксація офіційного валютного курсу;
- 2) заборона на зняття готівки в іноземній валюті;
- 3) призупинення роботи валютного ринку, за винятком продажу іноземної валюти;
- 4) заборона на транскордонні перекази іноземної валюти;
- 5) обмеження на поповнення електронних гаманців та розповсюдження електронних грошей.

Далі Національним банком було пом'якшено валютні обмеження з урахуванням адаптації фінансової системи та економіки до нових умов. Зокрема, згідно зі внесеними змінами до Постанови [2], дозволено продаж безготівкової іноземної валюти фізичним особам у межах 50 тис. грн на місяць без підтвердження підстав чи зобов'язань для проведення такої операції. Це стало першим кроком до часткової валютної лібералізації, яка триває дотепер. Зокрема, скасовані обмеження для імпорту робіт та послуг для бізнесу; забезпечена можливість репатріації «нових» дивідендів; дозволені перекази за лізингом / орендою; пом'якшені умови погашення «нових» зовнішніх кредитів та процентів за «старими» зовнішніми кредитами.

Проте з березня 2025 р. НБУ продовжує утримувати ключову процентну ставку на рівні 15,5 %, що свідчить про збереження високих ризиків на валютному ринку та необхідність підтримки гривні. Для стабілізації валютного ринку НБУ також застосовує валютні інтервенції, проводить управління резервами та планує впровадження стратегії використання деривативів. Початкові кроки регулятора з послаблення деяких обмежень мали обмежений вплив на валютний ринок та підтвердили значні ризики, пов'язані зі швидкою лібералізацією під час війни, що негативно впливає на інвестиційний клімат.

Аналіз результатів опитувань інвесторів, зокрема індексу інвестиційної привабливості Європейської Бізнес Асоціації (ЄБА) [3], відображає незначне покращення індексу до 2,49 балів у 2024 р. з 2,44 балів у 2023 р. (рис. 1).

Однак цей рівень залишається порівнянним з показниками коронакризового 2020 р. Також спостерігається зменшення частки керівників бізнесу, які вважають інвестиційний клімат несприятливим, та зростання кількості компаній, що планують інвестувати в Україну, незважаючи на війну. Серед основних факторів, що позитивно впливають на інвестиційну привабливість України, бізнес-лідери відзначають надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, скасування мит і квот на український експорт, а також «транспортний безвіз» із ЄС. Додатково варто зазначити значний прогрес у цифровізації дер-

жавних послуг та приєднання України до об'єднаної енергосистеми ЄС, що також сприяють зміцненню інвестиційної привабливості [4].

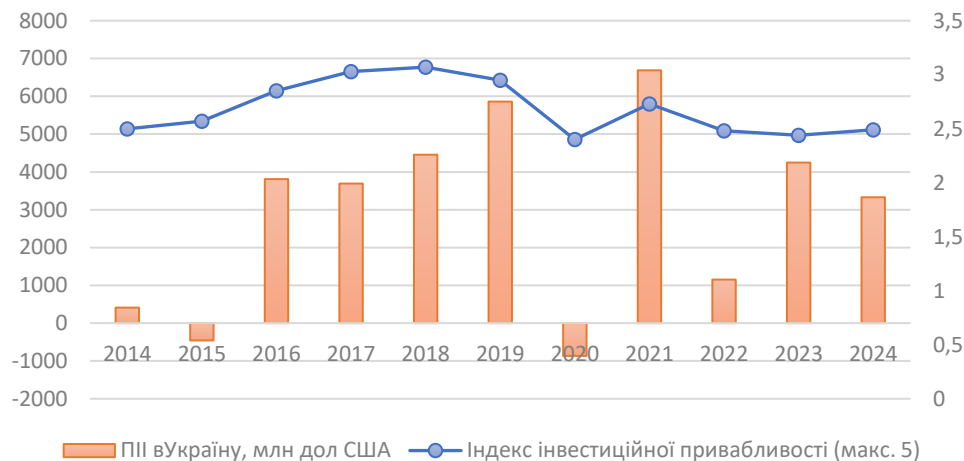

Рисунок 1 – Динаміка інвестиційної привабливості України протягом 2014–2024 рр.

Статистичні дані показують складну динаміку прямих іноземних інвестицій в Україну протягом останніх років. Після значного падіння у 2022 р. у 2023 р. спостерігалось певне відновлення, проте у 2024 р. знову відбулося скорочення. Настрої інвесторів, хоча й демонструють незначне покращення, залишаються стриманими, а валютні обмеження є серйозним фактором, що стримує інвестиційну привабливість країни. Також негативними факторами є російська воєнна агресія (в тому числі атаки на енергосистему України), корупція, слабка судова система, тіньова економіка та ін. До того ж валютні обмеження ускладнюють доступ українських компаній до міжнародних фінансових ресурсів, що обмежує їх здатність до масштабування, інноваційного розвитку та участі у глобальних ланцюгах доданої вартості.

Для підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України необхідно провести поступову лібералізацію валютного регулювання, скасувати обмеження на валютні операції та забезпечити прозорість валютної політики. Важливими є гарантії репатріації прибутків та створення умов для безперешкодного повернення іноземними інвесторами дивідендів і процентних платежів. Активна комунікація з партнерами, підтримка діалогу з міжнародними фінансовими установами та інвесторами забезпечить довіру та залучення капіталу.

Висновки. Загалом валютна політика в умовах війни повинна враховувати як короткострокову необхідність збереження стабільності, так і довгострокову мету – створення конкурентного, відкритого і привабливого для інвестицій фінансового середовища. Лише комплексний підхід до лібералізації валютного регулювання та покращення інвестиційного клімату дасть змогу українській економіці стати привабливим напрямом для міжнародних інвестицій у післявоєнний період. Незважаючи на наявні труднощі, окремі сектори української економіки можуть пропонувати значний потенціал зростання у довгостроковій перспективі. Ретельний аналіз ризиків та можливостей, а також розуміння стратегії НБУ щодо валютної лібералізації, є ключовими для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Береславська О., Березовик В. Роль валютних обмежень у забезпеченні стабільної динаміки обмінного курсу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 64. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-64-1.
2. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління НБУ № 18 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>
3. Індекс інвестиційної привабливості України 2024. *Європейська Бізнес Асоціація*. 2024. URL: <https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2024/11/UKR-Invest-Index-2024.pdf>
4. Хуторна М., Руденко М., Вовченко О. Ринок інвестиційних фінансових послуг в умовах екологізації економічного буття та становлення економіки сталого розвитку. *Фінансовий простір*. 2023. Вип. 1(49). С. 97–119. DOI: 10.30970/fr.1(49).2023.971189.

Дубовик О. Ю.

канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету

Войченко В. В.

здобувачка 3 курсу ОП «Податкова та митна справа»
Одеського національного економічного університету

ПОДАТКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Вступ. Малий бізнес – один із ключових сегментів, що забезпечує приблизно 64 % ВВП ринкової економіки України та складає понад 95 % усіх зареєстрованих суб'єктів господарювання. Малий бізнес створює робочі місця, забезпечує регулярні податкові надходження до бюджету, підтримує конкуренцію на ринку товарів і послуг. Проте саме цей сектор є найбільш чутливим до впливу кризових явищ. Воєнний стан, спричинений вторгненням РФ на територію України 24 лютого 2022 р., значно погіршив умови функціонування бізнесу, який зазнав фінансових, логістичних, виробничих та людських втрат.

Мета роботи – дослідити напрями державної податкової підтримки малого бізнесу в умовах воєнного стану та її наслідки для бюджету, а також окреслити податкові вектори подальшого розвитку малого бізнесу під час фінансово-економічної кризи в Україні.

Основна частина. З початком війни держава зіштовхнулась із необхідністю лібералізації наявного податкового законодавства з метою відновлення ділової активності підприємств. Для цього урядом було прийнято низку законів, що вносили зміни до Податкового кодексу України. Серед них закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо чинності норм під час воєнного стану» [1]. Цим законом внесено коригування до Податкового кодексу з питань адміністрування податків, було